

Janne Inkeroinen, kuvataiteilija ja taidekasvatuksen yo.
Sirpa Räsänen, vastaava leiriohjaaja, valtiotieteen yo.

Perinnekuulttuurikasvatus ja kulttuurin määrittely ja tuki - Juurielon ry:n toiminnan kautta nähtynä

Kansanperinteessämme ei esiinny luonto-kulttuuri-dikotomiaa, vaan luonto antoi ainekset maailmankuvalle, aineellisine ja henkisine ulottuvuuksineen. Tämä heijastui niin vaikkapa esineelliseen ja rakennuskulttuuriin kuin runouteen, parantamiseen, arkeen ja juhlaan. Kansanperinne monine rituaaleineen ja vuotuisjuhlineen ylläpiti tätä herkkää suhdetta ihmisen ja luonnon välillä. Nykyinen luontosuhteemme sukupuuttoaaltoineen ja ympäristön saastumisineen tarvitsee kipeästi luontosuhteen muutosta nykyisestä hyväksikäyttävästä kunnioittavampaan suuntaan. Suomessa kulutus ja kaupungistuminen kuitenkin edelleen kiihtyvät, ja tämä heijastuu suoraan ihmisten luontosuhteeseen ja uskoaksemme myös lisääntyneeseen pahoinvointiin.

Monien alkuperäiskansojen perinteisten elämänmuotojen säilyminen kytkeytyy yhteen luonnon monimuotoisuuden kunnioituksen kanssa. Omastakin perinteestämme se löytyy, Lönnrotin sanoin: ”Ei ollut järveä, saarta, nientä ja lahtea, ei metsää, korpea, suota, kangasta, ahoa ja laaksoa, ei mäkeä, vuorta ja kukkulaa, ei lähdettä, puroa, jokea ja koskea, ei puuta, ruohoa ja kukkasta, ei ihmistä eikä muuta elävää, jolla ei olisi ollut oma erityinen haltiansa. Vedellä ja raudalla, tulella, tuulella ja pakkasella, vieläpä semmoisillaki, kuin uni ja kuolema oli oma lähimmäinen haltijansa” (Lönnrot 1880, I). Vaikka rikas luontosuhde on kulttuurissamme ollut kaiken alku ja juuri, sitä ei käsitellä opetussuunnitelmissamme eikä oteta esille koulujärjestelmässämme. Näin alun perin kansan omasta perinteestä on tullut erikoisosajien ja tutkijoiden sisäpiirin tietoa ja kansaa viihdyttää mm. ylikansallinen viihdeteollisuus.

Ekologisesti kestävä elämäntapa, samoin kuin siihen liittyvä luonnon ja perinteiden tuntemus ovat hävinneet valtakulttuurista - ja tulleet toisaalta nyt viime vuosien ”ilmastoherätyksen” myötä jälleen muotiasioiksi, joihin ns. viherpiperrystä ennen halveksineet tahot tahtovat nyt sitoutua ja saada niiden kautta taloudellista hyötyä. Aina uusien ja innovatiivisten projektien haku- ja toteutusvilskeessä kukaan ei jaksaisi kysellä pitkäkestoisten lopputulosten perään, tai oliko toiminta ekologista tai yhteisöllistä muuta kuin paperilla.

Juurielo ry. on kansanperinteen ja taide- ja käsityöalan ammattilaisten ja opiskelijoiden alullepanema yhdistys, joka järjestää kesäleirejä ja vuodenaikaistapaamisia. Yhdistyksen tarkoitus on edistää omien juurten tuntemista ja kansanperinteen käyttöä arjessa ja juhlassa. Toiminta alkoi vuonna 2003, ja yhdistys perustettiin vuonna 2007. Alun perin tarkoitus oli järjestää nuorten aikuistumisleirejä vastineeksi kirkon rippileiritoiminnalle, mutta viime vuosina olemme järjestäneet myös perheleirejä ja aikuisten leirejä, sekä perinnejuhlia, kuten sadonkorjuujuhlaa kekriä ja laskiaista. Koska leireillä opetetaan suomalaista kulttuuria laajemman, antropologiasta tutun termin mukaan, siihen lasketaan niin perinteiset elinkeinot, käden taidot, laulut, tanssit, kuin mytologia ja uskomuksetkin. Perinteen eri puolia avataan kokonaisvaltaisesti: esimerkiksi saunan suhteen opetetaan savusaunan lämmitystä, vihdan tekoa, saunaloitsuja; ylipäättään saunan monipuolista käyttöä perinteessämme. Jokaisella nuortenleirillä on ollut mukana myös vähintään yksi yli 60-vuotias, sillä olemme pitäneet tärkeänä tietojen ja taitojen siirtoa vanhalta polvelta nuoremmille.

Sekä käytännöllisenä että ideologisena ongelmana, jonka haluaisimme tuoda keskusteluun, on kulttuuri-käsitteen yhäkin arvottava kaksijakoisuus. Opetamme nuorille, kuinka tärkeää on säilyttää ja arvostaa omaa kulttuuriperintöään. Käyttämämme, antropologian ja kansatieteen tuntema, laajempi kulttuurin käsite on yhä tunnetumpi myös valtamediassa ja arkikielenkäytössä, mutta toisaalta käsite ei vielä uhkaa perinteistä, eli eliittiin, tiede- ja taidemaailmaan sitoutunutta kulttuurin käsitettä. Kulttuurin rahoitusinstituutiot tukevat vain sellaista kulttuuria, jonka tekijät ovat meritoituneet tieteen ja taiteen instituutioiden kautta. Perinnekulttuurin osaajia ei arvioida, eikä sen mukaisesti myöskään tueta, millään mittapuulla, vaikka työn tulokset olisivatkin todennettavissa.

Kun puhutaan kulttuuriperinnön suojelusta, on yhä uudelleen tärkeää pohtia, mitä osia kulttuuriperinnöstä eniten arvostetaan ja tuetaan (henkinen perinne/aineellinen perinne/kansanparannus ym.), kuka on oikeutettu sen arvon määrittelemään ja miten tätä suojelutyötä eri tavoin voi tehdä. Onko kulttuurin ”museoiminen” arvostetumpaa kuin elävän perinteen siirtäminen? Miten ja millaisin kriteerein kansanperinteen opetusta voi arvostella, ja onko välttämätöntä, että kulttuurityön tekijät meritoituvat akateemisesti saadakseen esim. Kulttuurirahaston tukea? Onko ei-akateeminen kansanperinteen osaaja ja toteuttaja vieläkin ”jalo villi”; hyödyntämisen kohde? Miksi uunin lämmityksen opetusta käytännössä ei tueta kansan sivistystyönä, mutta tuetaan luennon pitämistä aiheesta?